

University of Groningen

Peri Telous

Wiersma, Wijbe

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
1937

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Wiersma, W. (1937). *Peri Telous: studie over de leer van het volmaakte leven in de ethiek van de Oude Stoab.* s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

INLEIDING.

De antieke doxografen behandelen de Oude Stoa zoveel mogelijk als een eenheid. De opvattingen van verschillende Stoïci worden door hen a.h.w. op één vlak geprojecteerd. Zo ontstaat een beeld waarin de typische trekken van „de school” sterk geaccentueerd zijn, doch de variaties der leer slechts bij uitzondering tot hun recht komen.

Wij moeten toegeven, dat juist in de Oude Stoa, waar men altijd is blijven voortbouwen op de fundamentele stellingen die Zeno aan zijn filosofie ten grondslag gelegd had, en waar, althans sinds Chrysippus, de onderdelen van het systeem met elkaar in een nauw en moeilijk te verbreken verband gebracht zijn, vermoedelijk vrijwel overal het gemeenschappelijke, dat wat iedere Stoïcus aan de school te danken heeft, van veel meer belang is dan het individuele. Toch zouden wij graag meer willen weten omtrent de leer van de afzonderlijke wijsgeren om de „systematische” behandeling van de Oude Stoa, waartoe de geaardheid van onze overlevering aanleiding geeft, te kunnen aanvullen door een meer „historische”. Immers, niet alleen zijn persoonlijkheden als Zeno en Chrysippus, om slechts deze twee te noemen, op zichzelf onze volle belangstelling waard, maar bovendien is dieper inzicht in een wijsgerig stelsel, begrip voor de eigenaardigheden en fouten er van, alleen mogelijk, als men de wordingsgeschiedenis kent.

Terwijl onze gegevens in het algemeen voor een dergelijke historische behandeling van de Oude Stoa ten enen male ontoereikend zijn, is er in de ethiek één hoofdstuk ten opzichte waarvan wij in een gunstiger positie verkeren, nl. de leer van het *τέλος*. Deze leer, die een antwoord geeft op de vraag naar het volmaakte leven, vormt het middelpunt waaromheen de andere hoofdstukken der ethiek gegroepeerd zijn. Nu kennen wij de definities die de voornaamste denkers van Zeno tot Posidonius van het *τέλος* gaven. Van deze definities dienen wij uit te gaan, wanneer wij de gang

van de historische ontwikkeling der Oude Stoa trachten na te speuren.

Onder Oude Stoa zullen wij hier de Stoa van Zeno tot en met Antipater van Tarsus verstaan. Weliswaar is er verschil van mening over de vraag, waar de grenslijn tussen Oude en Midden-Stoa getrokken moet worden: Tegenover de opvatting van Schmekel, die met de term Midden-Stoa de school van Panaetius en Posidonius bedoelde, staat die van Bonhöffer, volgens welke Diogenes van Seleucia en Antipater ook reeds tot de Midden-Stoa gerekend moeten worden ¹⁾. Maar in de leer van het *τέλος* sloot Diogenes, zoals nog nader zal blijken, zich zeer nauw aan bij Chrysippus, terwijl Panaetius daarentegen een andere weg insloeg. Voor ons onderzoek is dus de enige bruikbare indeling die van Schmekel.

1) A. Schmekel, *Die Philosophie der mittleren Stoa*, 1892. — A. Bonhöffer, *Die Ethik des Stoikers Epictet*, 1894, bl. 177. Vgl. Max. Schäfer, *Ein frühmittelstoisches System der Ethik bei Cicero*, Diss. München 1934, en *Philol.* 91, 1936, 174.